

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 298/2020 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen sukupuolineutraalista henkilötunnuksesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Päivi Räsänen /kd näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KKV 298/2020 vp:a

Miksi hallitus ajaa koronakriisin keskellä henkilötunnuksen uudistusta, joka aiheuttaisi miljardiluokan kustannukset sekä julkiselle että yksityiselle sektorille?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Valtiovarainministeriö asetti 21.8.2017 työryhmän selvittämään henkilötunnuksen uudistamista ja valtion takaaman henkilön identiteetin hallinnoimista. Työryhmän toimikausi oli 1.9.2017 - 31.12.2019. Työryhmän loppuraportti julkaistiin työryhmän saatua työnsä päätökseen ja raportin julkaisun vaatimien julkaisutoimenpiteiden suorittamisen jälkeen. Työryhmän loppuraporttiin pyydetään lausuntoja 1.6.2020 mennessä. Mahdollisesta jatkotyöstä päätetään erikseen lausuntokierroksen jälkeen.

Nykyinen henkilötunnusjärjestelmä luotiin 1960-luvulla henkilöiden yksilöimiskeinoksi, joka yksilöi kansalaiset tarkemmin kuin nimi. Henkilötunnus on tarkoitettu pysyväksi ja henkilötunnus annetaan henkilölle, joka on rekisteröity Suomen väestötietojärjestelmään. Henkilötunnus sisältää tiedon henkilön tarkan iästä ja sukupuolesta. Tunnuksen ensisijainen tarkoitus on kuitenkin henkilöiden tarkka yksilöinti, eikä ikää tai sukupuolta koskeva tieto ole merkityksellinen suurimassa osassa henkilötunnuksen käyttötilanteista.

Henkilötunnuksen uudistamista selvittävä työryhmä asetettiin, koska nykyisen henkilötunnuksen rakenteen, muodostamistavan sekä myöntö- ja käyttötapojen ei ole katsottu vastaavan parhaalla tavalla yhteiskunnan tarpeita pitkällä tähtäimellä ja katsottiin perustelluksi kartoittaa henkilötunnukseen liittyviä muutostarpeita. Työryhmän esitys perustuu nykyisessä henkilötunnuksessa ja sen käytössä tunnistettuihin ongelmakohtiin.

Vuosikymmenien saatossa henkilötunnuksen rooli henkilön yksilöivänä tietona erilaisissa tietojärjestelmissä on muodostunut keskeiseksi edellytykseksi henkilötietojen käsittelylle. Usein henkilötunnuksesta myös ”luetaan” ja tallennetaan tietojärjestelmiin henkilön syntymäaika ja sukupuoli, jotka tiedot tulevat näin aina automaattisesti luovutetuiksi samalla kun henkilötunnus luovutetaan, vaikka näillä tiedoilla ei olisi mitään yhteyttä henkilötunnuksen käyttötarkoitukseen. EU:n tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan ”henkilötietojen on oltava

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 298/2020 vp

asianmukaisia ja olennaisia ja rajoitettuja siihen, mikä on tarpeellista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään ('tietojen minimointi')". Henkilön ikää tai sukupuolta koskevan tiedon ilmeneminen henkilötunnuksessa ei ole tarpeen läheskään kaikissa henkilötunnuksen käsittelemistä edellyttävissä tapauksissa. Tämä on vastoin tietojen minimoinnin periaatetta.

Sukupuolitiedon sisältyminen henkilötunnukseen voi käytännössä aiheuttaa tarpeettomia ongelmatilanteita transsukupuolisille henkilöille tai henkilöille, joiden ulkoinen olemus tai oma kokemus sukupuolestaan ei vastaa heidän juridista sukupuoltaan. Intersukupuolisena syntyneelle lapselle puolestaan voidaan antaa henkilötunnus vasta, kun sukupuoli on lääkäreiden toimesta määritetty. Vaikka sukupuolen vaihtamisen jälkeen on mahdollista vaihtaa henkilötunnus vahvistettua sukupuolta vastaavaksi, vanhat koulu-, opiskelu- ja työtodistukset tai muut asiakirjat saattavat sisältää aikaisemman henkilötunnuksen ja siten paljastaa yksityiselämän piiriin kuuluvan tiedon sukupuolenvaihdoksesta. Näiden asiakirjojen ja tietojen vaihtaminen aiheuttaa lisäksi sekä kustannuksia, että turhia hallinnollisia menettelyitä.

Työryhmän esittämät muutokset henkilötietojärjestelmään kohdistuisivat pääasiassa vuosien 2023 ja 2027 välille. Ehdotetut muutokset ovat laajoja ja merkittäviä koko yhteiskunnan näkökulmasta, sekä väistämättä aiheuttaisivat myös muutuskustannuksia. Ehdotusten vaikutuksia koskevan kattavan palautteen sekä arvioiden saamiseksi työryhmän loppuraportti on laitettu laajalle lausuntokierrokselle. Työryhmän ehdotusten toteuttamisesta ei ole vielä tehty päätöksiä, vaan hallitus odottaa lausuntokierroksen palautetta ja arvioi niiden pohjalta työryhmän ehdotusten vaikutuksia. Tämän jälkeen hyötyjen ja kustannusten punninnan pohjalta tehdään johtopäätökset mahdollisesti toteutettavista toimenpiteistä.

Helsingissä 12.5.2020

Kuntaministeri Sirpa Paatero